WILEY

The Scandinavian
Journal of Economics

Dyrtyd, tullar och arbetslöner

Author(s): Knut Wicksell

Source: *Ekonomisk Tidskrift*, Årg. 16, häft 3 (1914), pp. 75-84

Published by: Wiley on behalf of The Scandinavian Journal of Economics

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3437664>

Accessed: 26-06-2016 20:20 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Wiley, *The Scandinavian Journal of Economics* are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Ekonomisk Tidskrift*

Dyrtid, tullar och arbetslöner.

Af Knut Wicksell.

Öfver detta ämne, eller en del däraf, har doc. F. Brock i senaste häfte af Statsvetenskaplig Tidskrift fått införd en längre uppsats.¹ Den är föranledd af den bekanta, socialdemokratiska motionen vid fjolårets riksdag om en allmän tullnedsättning af 10 % till »dyrtidens» bekämpande och går ut på att visa, att en dylik åtgärd icke skulle kunna bringa vårt lands arbetare mer än på sin höjd en tillfällig fördel — och detta till på köpet på deras klassbröders i andra länder bekostnad samt åtföljd af diverse olägenheter för industrien och därmed i längden äfven för arbetarna själfva.

En del af de reflexioner, som Brock i detta sammanhang anställer, t. ex. att den rådande prisstegringen icke uteslutande, och internationellt sedt icke alls, har sin grund i tullsystemet, utan måste hänföras till andra orsaker, framför allt den starka guldproduktionen, torde vara fullt riktiga. I hufvudsak finner jag emellertid hans framställning synnerligen vilseledande, och då det gäller ett stort samhälleligt spörsmål, har jag ansett, att den icke bör få stå oemotsagd. Skulle jag på någon punkt ha missförstått Brock — hvilket jag dock icke tror — så skall jag med nöje erkänna detta, ifall han vill förklara sin mening tydligare, t. ex. i sin utlofvade nästa artikel.

Brock börjar med en utförlig och korrekt redogörelse för de s. k. komparativa kostnadernas teori vid det mellanfolkliga bytet och drar häraf — eller kanske snarare *synes* draga — den likaledes fullt riktiga slutsatsen, att ett s. k. solidarskyddssystem, d. v. s. ett sådant, som skulle likformigt skydda alla näringsgrenar, är en *orimlighet*. Han säger:

¹ »Om dyrtid, arbetslöner och solidartullar» af Fritz H:son Brock. — Rörande uttrycket *solidartullar* samt Brocks upprepade erinran, att han i denna artikel uteslutande talar om sådana, se det följande.

»Har man väl en gång kommit till insikt om och noga öfvertänkt och pröfvat dessa primära och grundläggande sanningar — något som ej kan nog varmt rekommenderas alla dem, hvilka öfverhufvud vilja yttra sig i tullpolitiska spörsmål — inser man också klart, hur det är rent omöjligt att genom tullar skydda alla näringsgrenar inom en nation — en orimlighet, till hvilken dock det s. k. solidarskyddssystemets anhängare säga sig syfta.»

Så till vida *synes* allt vara i bästa ordning: såväl slutsatsen som dess föregående motivering underskrifver jag obetingadt. Har man »noga öfvertänkt och pröfvat» de komparativa kostnadernas teori, så blir det själfklart, att under fri handel hvarje lands produktion måste rent automatiskt uppdelas sig i två grupper: sådana varor, där landet producerar *mer* än som motsvarar dess eget behof (eller snarare dess köpkraft) och där det alltså har ett öfverskott till utförsel, och sådana, där det producerar *mindre* än sitt eget behof, eller ingenting alls, och därför måste fylla bristen genom utländsk tillförsel.¹ Tydligen kan endast den *senare* af dessa båda produktionsgrenar effektivt skyddas genom tullar; för exportindustrien åter blir — i alla händelser vid fri konkurrens inom landet — införseltullar på dennas egna tillverkningar utan all påföljd, hvaremot den i hög grad blir lidande på den andra gruppens skyddstullar, genom hvilka dess egna produktionskostnader fördyras. Den måste därför förr eller senare inskränka sin export eller helt upphöra att exportera; kapital och arbete flyttas delvis ur denna industri öfver till de näringsgrenar, som nu genom tullarna blifvit mera lönande än förut och därför också nu fylla en större del af den inhemska marknadens behof, så att importen minskas i samma grad som exporten (hvilket naturligtvis icke hindrar, att båda två på *andra* grunder, tekniska uppfinningar o. d., kunna förbli oförminskade eller t. o. m. fortfara att ökas, dock icke så mycket som de skulle ha gjort under frihandeln).

Nu visar det sig emellertid i det närmast följande af Brocks uppsats, att *detta alls icke är författarens mening* — hade det varit så, så skulle större delen af hans artikel säkerligen ha förblifvit oskrifven. Hans yttrande om omöjligheten eller orimligheten af ett skydd för alla näringsgrenar grundar sig fastmer på en uppfattning af sakernas förlopp, som åtminstone för mig varit

¹ De relativt fåtaliga varor, i hvilka öfverhufvud *ingen* vare sig export eller import förekommer, kunna vi lämna ur räkningen; och likaledes bortse vi för enkelhetens skull från det långt allmännare fall, då på grund af geografiska förhållanden ett och samma varuslag blir föremål för såväl import som export.

alldeles ny, och som jag icke heller tror kan med fördel användas. Ty han fortsätter omedelbart så här:

»Anta vi nämligen än, för att visa detta, att alla industrier kunde fullt tillgodogöra sig det lika tullskydd, som enligt detta system konsekvent borde lämnas dem — något som dock för exportindustrierna endast vore möjligt under förutsättning, att prisöfverenskommelser mellan dess utföware existerade, och därtill kom, att man genom den tack vare tullen möjliggjorda högre prisnivån på den inhemska marknaden kunde taga igen, hvad man på omkostnaderna för äfven de exporterade varorna förlorade genom öfriga näringsgrenars skydd — skulle detta således i stort sedt endast betyda, att omkostnaderna för framställandet af de olika varuslagen komme att stiga absolut — i pengar räknade — men relativt i förhållande till hvarandra komma de däremot ej alls att förändras, och *på längden*¹ skulle således, enligt hvad vi redan sett, dessa solidartullar ej i ringaste mån lämna skydd åt någon näring, utan i stället exporten och importen bli oförändrade, sådana de voro före tullarnas införande.»

Den tankegång, som fått sitt uttryck i denna märkliga passus, är alltså, att under ett »solidarsystem», så genomfördt, som af Brock skildras, skulle produktionskostnaderna för samtliga varor likformigt höjas, men då det vid den mellanfolkliga omsättningen icke kommer an på de absoluta utan endast på de komparativa kostnaderna, skulle denna komma att fortgå på alldeles samma sätt som förut under frihandelsregimen.

Är detta rätt uppfattadt af mig, så måste jag säga, att jag anser detta hans åskådningssätt *grundfalskt*: det strider mot sig själf och har ingenting att göra med verkligheten.

För det första är det ju inom de komparativa kostnadernas teori alls icke fråga om i *penningar* uttryckta produktionskostnader. Är en vara i pengar räknadt dyrare att tillverka här än i utlandet, så kan den ju omöjligen med fördel exporteras dit. De komparativa kostnader, som Torrens och Ricardo afsågo, voro, såsom Brock i början af sin artikel mycket riktigt framhåller, *real* kostnader: arbete och kapital. Ett land, som på grund af ogynnsamma naturförhållanden nödgas använda mera arbete och kapital än andra länder på tillverkningen af en viss vara, kan icke dess mindre, menade de, bli konkurrensdugligt i denna varubransch, i det nämligen arbetslönen i pengar räknad och eventuellt

¹ De kursiverade orden afse det förhållande, att under en viss öfvergångstid importen kunde minskas, under det exporten fortginge som förut, hvaremot landet då från utlandet erhöile en del *guld*, som komme att tjäna såsom basis för den numera till högre pris skeende inrikesomsättningen. Häremot är ju i princip ingenting att invända.

äfven kapitalräntan i det landet rent automatiskt ställa sig *lägre* än i de andra länderna.

Men för det andra är ju den af Brock här framställda ekonomiska bilden i sig själf alldeles omöjlig, en rotlös fantasi. Äfven *om* exportindustriernas producenter under hägnet af skyddstullar kunde lyckas att genom truster och karteller efter behag uppskrörta den inhemska konsumenten, så kunde ju detta aldrig föranleda dem till att sälja sina varor eller någon del däraf med förlust till utlandet. De komma fastmer då att gladeligen stoppa den inhemska vinsten i sin ficka och anlägga sitt öfverskjutande kapital i de öfriga industrierna, som genom skyddstullarna nått en artificiell blomstring.

Att undantag, helst af en mera temporär eller tillfällig karaktär, här kunna inträda, bör visserligen icke förnekas. De fabriksanläggningar, som afsetts för varuexport, kunna ju ej strax amorteras, så att utförseln till en tid kan komma att fortgå, äfven om den i vanlig mening bringar förlust. Därjämte kan, såsom bl. a. Pareto påvisat, för en industrigren, som i högre grad står under lagen för »increasing return» (relativt minskade produktionskostnader vid tilltagande omfång af produktionen) en afsättning till utlandet *under* medelkostnaden för produktionen bli ekonomiskt lönande, om de allmänna kostnaderna redan täckts af den inhemska marknaden. Slutligen kan naturligtvis ett tillfälligt »dumpande» på utländsk botten af en eller annan post öfverskottsprodukter ofta förekomma. Men allt sådant är dock sekundära företeelser, och icke heller synes det vara dessa, som Brock har i sikte. Att ett system af skyddstullar, hur »solidara» de än må vara, i och för sig och i stort sedt måste ha till resultat, att såväl export som import krympa ihop och eventuellt helt upphöra, kan väl icke förnuftigtvis betvivlas.

Det skulle ej ha fallit mig in att så utförligt uppehålla mig vid detta förbiseende af Brock, därest icke hela hans argumentation eller dock större delen af den vore helt och hållet grundad på denna felaktiga premiss. Hans praktiska sinne aftvingar honom visserligen det medgifvandet, att ett dylikt system i sin renhet ingenstädes existerar, dess egentliga betydelse skulle i stället vara, att, såsom han på ett ställe säger, »dylika öfverväganden ha en stor teoretisk mission att fylla». (?) Likaså reserverar han sig gång

på gång med anmärkningsvärd ihärdighet mot, att hans omdömen om tullarna och deras verkningar skulle gälla under någon annan förutsättning, än att de faktiskt vore »solidara». Som han väl emellertid icke har tagit till uppgift att kämpa mot väderkvarnar, får man ju dock antaga, att han betraktar det rådande tullsystemet såsom i väsentligare mån uppfyllande detta villkor. Att författarna af tullmotionen i fråga, som *icke* äro nationalekonomer af facket, visat sig fångna af denna bland lekmän så vanliga föreställning, kan icke berättiga Brock att hypotetiskt acceptera den för att därpå grunda slutsatser om det förment ändamålslösa i arbetarnas sträfvan att genom tullnedsättning vinna förbättring i sin ekonomiska ställning. Ett sådant tillvägagående finge ju en rent förhatlig karaktär. Att hans slutsatser i hvarje fall äro alldeles omotiverade, torde tillräckligt framgå af det föregående. De ha jämt lika mycket värde som hans oskattbara premisser: att ett tullsystem, ju mer omfattande det blir, dess mer närmar det sig frihandeln, så att förmodligen till sist, när alla varor äro *förbjudna* till införsel, handelsomsättningen med utlandet skulle stiga till sitt maximum.¹

Jag kunde sluta här, men frågan är för viktig, för att jag icke skulle göra ett försök att till ofvanstående kritiska anmärkningar foga ett positivt komplement. Att problemet om skyddstullarnas verkningar i det hela och särskildt deras inverkan på arbetslönerna är synnerligen svårlöst, behöfver icke sägas. I detalj är en sådan lösning t. o. m. omöjlig att vinna. Men i sina grunddrag torde den låta verkställa sig, om man blott följer det Walras'ska rådet att närma sig en svårlöst fråga *steg för steg*.

Vi vilja därför först antaga, att alla produktionskostnader vore rena arbetskostnader, eller ock, hvilket blir ungefär lika enkelt, att arbete, jord (eller naturkraft) och kapital inginge *i samma proportion* i alla varors tillverkning. I sådant fall är lösningen af

¹ Toppunkten af orimlighet nås i det följande, när Brock antager, att äfven andra länder skulle omge sig med liknande »solidartullar», hvarvid den genomsnittliga prisnivån alltså blefve oförändrad, så att de komparativa kostnadernas teori icke ens genom missförstånd kan komma till användning. Man tänke sig blott: två länder afstänga sig efter bästa förmåga genom tullar från hvarandra, och dock skulle varubytet dem emellan obehindradt fortgå »precis som under en frihandelsregim» — hvart har det sunda förståndet tagit vägen i ett dylikt resonemang?

problemet mycket lätt och frihandelsargumentets segerkraft obestriddig. Låta vi varugruppen (A) stå såsom representant för exportvarorna och varugruppen (B) för importvarorna, så kunna vi utan något brott på problemets allmängiltighet vidare antaga, att under frihandel den senare gruppen öfverhufvud icke skulle tillverkas inom landet, utan i sin helhet importeras. Hela landets produktionskraft användes alltså för tillverkning af gruppen (A), hälften däraf må konsumeras inom landet, den andra hälften utbytas mot den i utlandet producerade varugruppen (B), hvilken därvid erhålles, vilja vi antaga, till ett pris, som är *hälften mindre* än det, hvartill den kunde framställas inom landet.

Genom en tillräckligt hög skyddstull blir emellertid tillverkningen inom landet af varugruppen (B) lönande, och dessa varor upphöra efter hand att importeras. Svarar nu utlandet med en liknande tull på varugruppen (A), så upphör samtidigt exporten af denna. I motsatt fall fortfar till en tid exporten af sistnämnda varor, men då de nu måste betalas med *guld*, så stiga alla pris inom landet, till dess jämväl all export af varugruppen (A) måste upphöra. I hvarje fall kommer alltså till sist inlandets produktivkraft nu att fördelas på framställandet af såväl (B) som (A) för landets eget behof. I hvilken proportion detta kommer att ske, beror på omständigheterna. Är t. ex. (A) lifsmedel och (B) manufakturvaror, så kunde det tänkas, att halfva produktivkraften användes för framställande af (A), hvilken alltså komme att konsumeras i samma myckenhet som förut. Den andra hälften blefve då öfrig för produktionen af (B), men enligt förutsättningen kunde den ju endast åstadkomma *hälften* af den mängd, som förut importerats af dessa varor, konsumtionen af dem finge alltså minskas till hälften på samma gång som deras pris, i (A) räknadt, tydligen stigit till det *dubbla* mot förut.

Är däremot omvänt (A) industriartiklar och (B) lifsmedel, så måste äfven konsumtionen af lifsmedel till kvantitet eller kvalitet undergå förminskning, då ju i motsatt fall *hela* landets produktivkraft skulle tagas i anspråk för deras framställning, så att ingenting alls återstode för produktionen af (A). Vi kunde därför tänka oss, att t. ex. $\frac{2}{3}$ af produktivkraften nu användes att framställa (B) och $\frac{1}{3}$ att framställa (A), då alltså konsumtionen af såväl lifsmedel som manufakturvaror hade minskats med en tredjedel. En-

ligt vårt antagande borde vidare *fördelningen* af produktionsresultatet mellan de olika produktiva faktorerna: arbetet, jorden och kapitalet förbli oförändrad, så att alla realinkomster blifva likformigt minskade, nämligen under förutsättning, att de olika samhällsklassernas *konsumtion* af de olika varuslagen vore fullt proportionell, hvilket dock icke öfverensstämmer med verkligheten. I det förstnämnda fallet, om (A) vore lifsmedel och (B) manufakturvaror, skulle samtliga inkomster, i lifsmedel räknade, bli *oförändrade*, men den del af dessa inkomster, som utlägges för industriartiklar, hade nu blott *hälften* af sin köpkraft mot vid tiden före tullarnas införande. I det sistnämnda fallet, om (A) vore manufakturvaror och (B) lifsmedel, skulle samtliga inkomster — fortfarande i lifsmedel räknade — ha sjunkit till *hälften*, men en ersättning, ehuru otillräcklig, vunnes därigenom, att den del af dem, som utlägges i manufakturvaror, nu har *dubbelt* så stor köpkraft som förut. För arbetarna, som hufvudsakligen äro konsumenter af lifsmedel, är tydligen det senare fallet vida ogynnsammare än det förra. Men i båda fallen förlora arbetarna här (liksom öfriga producenter: jordägare och kapitalister) ovillkorligen på tullarna. En liknande förlust drabbar arbetarna i utlandet, vare sig detta själf är protektionistiskt eller icke. Brocks känslofulla maning till vårt lands arbetare att icke bereda sig fördelar på sina medbröders i andra länder bekostnad har därför så till vida intet reellt underlag.

Nu tillkommer emellertid en omständighet, hvilken ensam förklarar, hur en sådan dårskap som skyddstullar någonsin kunnat komma till stånd, eller kanske snarare, hur dessa ur vissa enskilda intressens synpunkt icke längre te sig som en dårskap. Fördelningen af naturkraft, arbete och kapital är faktiskt *icke* densamma inom de olika produktionsgrenarna utan i hög grad varierande. Härigenom kompliceras problemet betydligt, ty genom skyddstullarna *ökas* efterfrågan inom landet efter de produktions-element, som företrädesvis komma till användning inom importindustrierna, och *minskas* efterfrågan efter dem, som öfvervägande användas inom exportindustrierna; och detta kan gå så långt, att för innehafvarna af förstnämnda produktionselement den allmänna, nationalekonomiska förlusten på tullsystemet icke blott minskas, utan rent af förvandlas till sin motsats, till vinst.

Antaga vi än en gång, att (A) betecknar lifsmedel och (B) manufakturvaror, så skulle en tillräckligt hög skyddstull på den senare varugruppen försvåra och eventuellt omöjliggöra exporten af den förra. Därmed minskades uppenbarligen efterfrågan efter det produktionselement, här den odlade eller till odling tjänliga jorden, som företrädesvis ingår i produktionen af lifsmedel. Jordräntan skulle sjunka, eventuellt till noll, eller förhindras att stiga, om den af andra orsaker befunde sig i uppåtgående. Den fördel, som häraf tillskyndades alla icke-jordägare, och särskildt i form af högre löner landets arbetarbefolkning, kunde mycket väl uppväga och mer än uppväga det högre priset på industriartiklar, helst dessa, som sagdt, intaga en relativt obetydlig plats i arbetarnas konsumtion. Det är tvifvelsutan *denna* omständighet som gör, att i kolonialländer, t. ex. i Förenta Staterna, höga tullar på industriprodukter — de enda tullar, som här kunna bli effektiva — ofta från arbetarnas sida omfattas med stor sympati.¹

Å andra sidan bli naturligtvis dessa, de nya ländernas skyddstullar, till förfång för de gamla ländernas industri och enkannerligen för deras arbetarbefolkning. Här kunde därför Brocks behjärtade erinran om solidariteten arbetarna emellan vara på sin plats, i fall den nämligen mynnade ut i en uppmaning till *Amerikas* arbetare att icke för sin egen fördels skull — hvilken dessutom är oviss, då ju *plus* här icke med nödvändighet uppväger *minus* — omfatta en tullpolitik, som fördyrar brödet för deras klasskamrater i Europa!

Hvad åter *jordbrukstullar* angår, så kunna de af liknande skäl endast bli effektiva i länder, som under fri handel skulle importera lifsmedel, en kategori, som dock numera omfattar hela Västeuropa. Med alla andra tullar ha de gemensamt att sänka landets produktiva kraft, men deras inverkan på arbetarna är långt mera fördärflig, ty af det sålunda minskade produktionsresultatet

¹ Brock påstår, att en lönestegring vid oförändrad kapitaltillgång vore omöjlig, enär den skulle föranleda till en »förlängning af produktionsperioden» och därmed till en minskning af den årligen tillgängliga lönesumman. Men han glömmar, att arbetarna i verkligheten icke blott ha kapitalisterna utan äfven jordägare, diverse monopolister m. fl. att dela med. En lönepolitik — in casu tullpolitik —, som vore fåfång gent emot de förra, behöfde därför icke vara detta gent emot de senare. För öfrigt är ju icke heller produktionsperioden och därmed produktionens kapitalistiska karaktär den samma inom alla yrken, utan i hög grad varierande, en omständighet, som likaledes kunde utnyttjas af en arbetarvänlig tullpolitik.

kommer nu en ökad del att tillfalla jordägarna i form af höjd jordränta, och därtill kommer, att den relativa prisstegringen här drabbar den varugrupp, som utgör arbetarnas hufvudsakliga konsumtionsartiklar. Jordbrukstullar skada alltså arbetarnas intressen ur *tredubbel* synpunkt, och att de mot arbetarnas protester någonsin kunnat genomföras, beror naturligtvis på, att motståndet mot dem icke ens i länder med nominellt allmän rösträtt förmått på ett adekvat sätt göra sig gällande vid valurnorna eller parlamentens omröstningar.

Man kunde tycka, att det rörliga kapitalets innehafvare här bort göra gemensam sak med arbetarna, men dels äro icke deras intressen i allo sammanfallande, framför allt icke under den viktiga konsumtionssynpunkten, dels har det samtida införandet af industritullar, åtminstone för vissa grupper af kapitalistiska sammanslutningar, medbragt fördelar, om än stundom kanhända af en mera inbillad art. Men man får icke glömma, att det här är fråga om så invecklade förhållanden, att ett noggrant afvägande af fördelar och olägenheter i enskilda fall ofta är svårt eller omöjligt. Ingenting är t. ex. vanligare, än att äfven de minsta jordbrukare anse sig ha gagn af livsmedelstullarna. Och dock är det förmodligen tvärt om: den lilla jordbrukaren är hufvudsakligen en *arbetare*, och såsom sådan *skadas* han i likhet med alla arbetare af de tullar, som stegra jordräntan. Realiter visar sig hans skada däri, att den odlade eller odlingsbara jorden härigenom blir så *dyr*, att han icke förmår utvidga sin besittning till det omfång, som skulle medföra det bästa möjliga utnyttjande af hans och hans familjs arbetskraft.

Med det sagda torde tullproblemets lösning i sina viktigaste grunddrag vara angifven. Detaljerna däraf tillhöra det praktiska omdömet. Dock äro några af dessa detaljer, om än af sekundär vikt, dock tillräckligt viktiga för att äfven af teorien böra uppmärksammas. Särskildt för vårt land gäller det ju, att våra naturliga exportindustrier, om ej uteslutande så dock hufvudsakligen, sysselsätta sig med framställandet af *råvaror* eller *halffabrikat*. Inom dessa spelar naturfaktorn fortfarande en dominerande roll, och en öfvergång till frihandel skulle därför hos oss i stor utsträckning betyda ett öfverflyttande af jordränta (eller därmed likställda inkomstarter) från ett område till ett annat: det skulle

sänka åkerjordens saluvärde, men i stället i hög grad stegra värdet af skogar och skogsmark, grufvor och vattenfall. Att denna värdetillväxt skall falla i skötet på enskilda personer utan någon som helst deras egen förtjänst eller nedlagdt arbete, synes helt och hållet oberättigadt. Enligt min mening borde därför en radikal nedsättning af tullarna föregås af en likaledes radikal reform i fråga om äganderätten till dessa värdetillväxter.

Många andra kompletterande lagstiftningsåtgärder äro helt visst erforderliga i syfte att förekomma eller mildra de hårdheter, som en naken öfvergång till frihandel icke kunde undgå att vålla i en mängd individuella fall. Jag instämmer därför helt och hållet med Brock i hans yrkande på, att hvarje mera afsevärd reduktion af nuvarande tullsystem bör föregås af en omsorgsfull utredning. Men att han själf skulle i sin uppsats ha lämnat något värdefullt bidrag till en dylik utredning, måste jag på anförda skäl bestrida.